

PURPERREIGER OP MUIZENJACHT

Willem Kraak

Datum: 30 mei 1990

Tijd: 21^h15 (zomertijd)

Plaats: weiland ten westen van de Valkeveenselaan te Naarden.

Hooiland

De genoemde weiden liggen op zandgrond, verscholen tussen de bossen van St. Michaël en van Drafna en nabij het bosrijke gebied van de Leeuwenberg (de voormalige Venusberg) onder Oud Valkeveen.

Zwaar geboomte schermt in het algemeen het weidegebied af: aan de noordkant een rij forse beuken als laanboom langs het Venuslaantje, een dubbele rij beuken aan de oostkant, een sieraad van de Valkeveenselaan. Een blik op de kaart maakt duidelijk dat het Venuslaantje gericht is op de Venusberg (= Leeuwenberg).

Men herkent een weidegebied in het Gooi als oude zandafgraving ook aan het patroon van de sloten. De goedkoopste manier van zandtransport was immers afvoer per schuit en aldus groeiden de sloten mee met het vorderen van de afgraving.

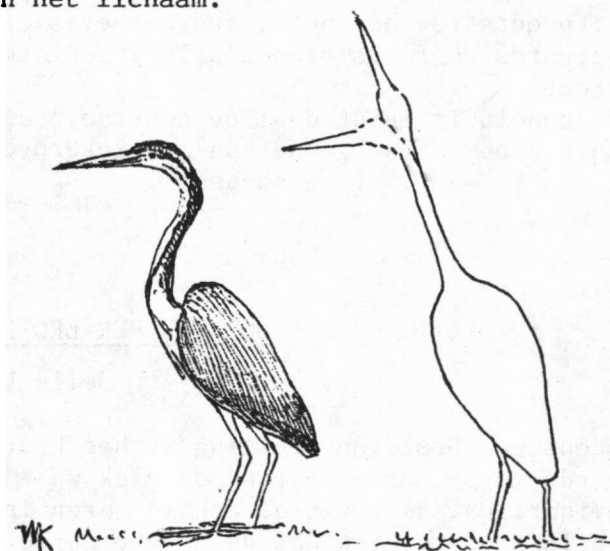
Langs de zuidkant van het gebied, bij Drafna, loopt het Vogellaantje, een onopvallend bospad met uitzicht op de weiden. De smalle, bochtige Meentweg - het kortste deel van het traject rond de weiden - geeft tussen de bomen en het struikgewas af en toe uitzicht op aanwezige vogels: twee paar Scholteksters, enkele Bergeenden als vaste bewoners.

Bijna al het weelderige grasland heeft de functie hooiland. Een brede middenstrook is al gemaaid. Machinerie staat verspreid op het land en er liggen al grote pakken gemaaid gras opgestapeld bijeen. Alleen een smalle rand van het gebied is als weide in gebruik, de strook tussen afvoersloot en de hogere bosrand van het Venuslaantje. Hier loopt vee, enkele koeien met kalveren; een mij onbekend ras, geheel vaalbruin van kleur. Ook een ezeltje is aanwezig. Het blijkt - ook op andere waarnemingsdagen - dat de vogels hier gewend zijn aan de boer en de hooiarbeid.

Purperreiger

In de vroege avond zie ik tot mijn verrassing een Purperreiger op het gemaaide veld. Hij maakt af en toe een paar stappen voorwaarts en blijft dan weer stil staan. De hals is bijna niet gebogen, in tegendeel, hij is meestal bijna recht, schuin omhoog gericht in het verlengde van het lichaam.

Het silhouet van de vogel kan men het beste beschrijven als een zeer-langhalzige fles. Vaak houdt de reiger de kop en snavel horizontaal, die dan een hoek van ca 120° maken met de steil omhoog gerichte 'fles'; maar hierin komt ook nog weer verandering: de vogel rekt de hals kaarsrecht uit, kop en snavel komen in het verlengde van hals en lichaam. Een 'paalhouding', weliswaar niet loodrecht omhoog maar wel steil. Soms ontspant de vogel deze houding weer, maar er kan ook iets anders gebeuren: een snelle snavelstoot naar de grond en de vogel heeft een prooi te pakken. Dan heft hij zijn kop op en ik zie de prooi (een zoogdiertje ter grootte van een muis) tussen de snavelpunten. De snavel wordt nu schuin omhoog gericht en

Purperreiger op muizenjacht
(mei/juni 1990)

de prooi met bungelende pootjes schuift door, eerst nog overdwers, daarna overlans en met een snelle beweging van kop en hals wordt de muis ingeslikt.

De prooi

Deskundigen op het gebied van muizen kunnen, wanneer zij het biotoop hier kennen, wellicht een suggestie doen of het hier om spitsmuizen (Soricidae) uit de orde der Insectivora gaat dan wel om woelmuizen (Microtidae) uit de orde van knaagdieren (Rodentia).

Tijdens de eerste waarneming noteerde ik over de kleur van de prooi: 'donker, grauwwart'.

Een dag later in de vroege avond van 31 mei zag ik mijn Purperreiger weer op jacht in het afgemaaide terrein, nooit in de hoge, ruige vegetatie. Wel verdween hij een keer in een sloot, voor mij onzichtbaar achter de hoge oeverplanten.

Overigens nog dit: op 31/5 ving hij in de tijd van een half uur drie keer een prooi, steeds een muis. Eenmaal nog een notitie over de kleur: 'toch bruin?'

Het flesprofiel, de paalhouding

De vogel gedroeg zich niet schuw, hij trok zich niets aan van machines op het veld en de late opruimwerkzaamheden van de boer. De vogel was duidelijk geconcentreerd bezig met de jacht.

Ik vraag mij het volgende af:

betekent het voortstappen in schuine houding opgericht als een langhalzige fles, maar met de snavel horizontaal, dat de reiger zijn jachtveld zo breed mogelijk afzoekt?

Betekent het aannemen van de schuine paalstand dat de vogel een bepaalde plek fixeert?

Ik kom hierop omdat ik een boekje in mijn kast heb staan: Stuart Smith, How to study Birds (2e druk 1946).

De auteur bespreekt de bekende paalhouding van de Roerdomp, daarbij de gangbare mening vertolkend dat deze stand alleen maar een reactie is op zich bedreigd voelen.

'The bittern () has a curious "freezing" posture in which the bill is raised vertically upwards with outstretched neck, and the eyes swing forwards to focus binocularly immediately in front'.

Mijn conclusie luidt dan: de schuine paalstand gecombineerd met het fixeren van een plek op de grond kan men interpreteren als middel om trefzeker toe te stoten en prooi te vangen.

FIG. 15 B.— "Freezing" posture of bittern, showing the eyes turned forwards to give binocular vision beneath the head, and towards the threatened danger.